

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

Слов'янський світ і Україна

Збірник наукових праць на пошану
ректора Рівненського державного гуманітарного університету,
професора Руслана Постолювського

Рівне
Видавець О. Зень
2021

УДК 94(367):94(477)
С-481

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 6 від 30 червня 2021 р.)

Рецензенти:

Анатолій Філінюк – доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри історії України Кам'янець-
Подільського національного університету імені
Івана Огієнка

Володимир Фісанов – доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародної інформації
Чернівецького національного університету імені
Юрія Федьковича

Тарас Чухліб – доктор історичних наук, провідний науковий
співробітник Інституту історії України НАН
України

Відповідальний редактор
кандидат історичних наук, професор **Валерій Шеретюк**

Слов'янський світ і Україна: Збірник наукових праць на пошану ректора Рівненського державного гуманітарного університету, професора Руслана Постолювського. – Рівне : О. Зень, 2021. – 432 с.

ISBN 978-617-601-377-8

Видання присвячене 70-річчю від дня народження професора, ректора Рівненського державного гуманітарного університету, заслуженого діяча науки і техніки України, члена-кореспондента Академії педагогічних та соціальних наук, члена-кореспондента Міжнародної слов'янської академії Р. М. Постолювського. У збірнику подані наукові розвідки з історії слов'янських народів та широкого спектру проблем української історії різних періодів. Серед авторів – науковці з академічних установ та вишів України й зарубіжжя.

Видання розраховане на науковий та викладацький загал, студентів, та всіх, хто небайдужий до історії.

УДК 94(367):94(477)

ISBN 978-617-601-377-8

© Рівненський державний
гуманітарний університет, 2021

ПРИЧИНИ КОНФРОНТАЦІІ АНГЛІЇ ТА ФРАНЦІЇ В XII – НА ПОЧАТКУ XIV СТОЛІТЬ

В статті аналізуються династичні, територіальні та економічні протиріччя між Англійським та Французьким королівствами, що призвели до Столітньої війни 1337-1453 років.

Основний вантаж англійсько-французьких протиріч зав'язався у вузол бурхливого конфлікту Столітньої війни у XII – на початку XIV століть, але витоки його походять із кінця раннього середньовіччя. Було б не вірно твердити про початок конфлікту із вторгнення Вільгельма Завойовника. Взаємні англо-французькі претензії розпочалися після утворення графства Нормандського (пізніше герцогство). Угода між норвезьким Ярлом Рольфом Гангером та французьким королем Карлом III Простоватим (893-922) в місті Сен-Клер-сюр-Епт (911) мала на меті припинити напади норманів на Північну Францію. Після прийняття хрещення Рольф Гангер став герцогом Робертом I Нормандським (911-938) і поставив під контроль своєї армії всі землі від річки Епт до атлантичного узбережжя [5, с. 231]. Таким чином нормандці зачинили вхід до гирла річки Сена іншим скандинавам, і унеможливили їм грабунки Північної та Центральної Франції.

Скандинавські поселенці на французьких землях швидко асимілювалися, але тримали постійний зв'язок із батьківщиною: з Данії та Норвегії постійно прибували нові поселенці. Хоча нормандські герцоги своїм військовим авторитетом гарантували безпеку від вторгнень вікінгів на французькі території, однак підтримували скандинавських піратів у їх безжальному грабунку англосаксонських королівств у Британії. Дуже швидко порти Нормандії перетворилися на центри торгівлі та обміну британських трофеїв. Морські конунги постійно отримували притулок і захист при дворі нормандських герцогів у Руані. Хоча французькі королі мали приязні відносини із англосаксонськими монархами, але не могли вплинути на своїх нормандських васалів. Слабкі останні монархи династії Каролінгів не контролювали Нормандію і були лише де-юре їх сеньйорами. Саме підтримка герцога Нормандії Річарда I Безстрашного (942-996) дала можливість графу Паризькому ГугоКапету захопити престол Франції. Нормандці своїм впливом змінили на французькому троні Каролінгів на Капетингів, і це ще більше посилило Руан в протистоянні з Парижем.

Англосаксонські королі неодноразово просили французьких монархів заборонити герцогам Нормандським втручатися у війни в Британії. Але якщо при останніх Каролінгах нормандські герцоги не підкорялися, то при перших Капетингах – стали поводити себе як незалежні правителі. Потурання, що призвели до перетворення Нормандії на справжній плацдарм для набігів на південно-східне узбережжя Британії, призвели до спроби англійців покарати нормандців. Король Етельред II Нерішучий (987-1013, 1014-1016) зібрав флот у м. Портсмут і напав на Нормандію у 1001 році. Англійська армія висадилася у

гірлі Барфлера, однак просунути вглиб герцогства Етельреду II не вдалося. Дуже показово, що англійців біля міста Санглак розгромило ополчення нормандських селян. Цей факт, ще більше свідчить про присутність на землях Нормандії скандинавських переселенців, які не розучилися тримати в руках мечі. Прагнення до помсти нормандського герцога Річарда II Доброго (996-1027) нівелювало посередництво римського папи, який примирив володарів [5, с.129]. Слідуючи звичній традиції мир закріпили династичним шлюбом – Етельред II одружився із Еммою, сестрою герцога Нормандії. Але ці добрі наміри започаткували майбутні династичні протиріччя між Англією та Францією.

Смерть бездітного англійського короля Едуарда III Сповідника (1042-1066), який був сином Етельреда II та Емми Нормандської, дозволила претендувати на англійський престол представникам Нормандської герцогської династії. Незадовго до смерті Едуард III визнав своїм спадкоємцем нормандського герцога Вільгельма II Бастарда (1035-1087). Французький король Філіп I (1060-1108) відмовився напряму допомагати своєму бунтівному васалу, але не переслідував інших васалів, які поповнили армію герцога Нормандії під час вторгнення в Англію восени 1066 року. Проблематично стверджувати, що це було виважене і самостійне рішення 14-річного монарха без впливу опікунів, оскільки офіційна опіка королеви-матері Анни Київської закінчилася лише на початку 1068 року [4, с. 64].

Більшість васалів французького короля отримали земельні володіння в завойованій герцогом Нормандським Англії (як король Англії – Вільгельм I Завойовник (1066-1087)). Існування баронів, які були васалами двох королів – англійського і французького, призвело до певного ускладнення. Але справжній конфлікт виник через нормандські володіння. Вільгельм I формально визнаючи васалітет французькому королю за Нормандію, фактично керував герцогством як територією власного королівства. Взагалі представники династії Вільгельмів (Вільгельм I Завойовник, Вільгельм II Рудий, Генріх I Вчений) вважали Нормандію важливішою за Англію. Більшість нових вельмож Англійського королівства походили з Франції, французька мова стала мовою державних документів, мовою феодальної верхівки Англії. Кожен нормандський дворянин, який ставав англійським феодалом збирав навколо свого нового замку французьких слуг та ремісників. «Із підкорення Лондона Завойовнику багато мешканців Руана і Кана переїхали туди, віддаючи перевагу жити в цьому місті, оскільки воно було значно зручнішим для їх торгівлі і у ньому було більше товарів, якими вони звикли торгувати» [2, с. 96-97].

Васальна невизначеність між Англією та Францією була на руку нормандським баронам, які мали землі виключно в межах герцогства. Постійні бунти примусили короля Генріха I Боклерка (Вченого) (1100-1135) більшість часу правління перебувати в Нормандії. Багато в чому нестабільність у Нормандії інспірувалася французьким королем Людовіком VI Товстим (1108-1137), який нацьковував на нормандців своїх фландрійських та анжуйських васалів. Це змусило Генріха I змінити династично-шлюбний вектор. Союз із графством Анжу вирішив проблему укріплення Нормандії від зазіхання сусідів. Однак прихід до влади в Англії анжуйської королівської династії Плантагенетів посилив династичні та територіальні протиріччя між Англійським і

Французьким королівствами. А шлюб Генріха II Плантагенета (1154-1189) з Алієнорою Аквітанською, призвів до претензій Анжуйської династії англійських монархів на половину Французького королівства (Нормандія, Анжу, Аквітанія). Детальний аналіз шлюбної дипломатії Плантагенетів у XII-XIV століттях вказує на переорієнтацію на французьких родичів. Якщо представники Нормандської (Вільгельм I) династії намагалися укріпити свої позиції по обидва боки Англійського каналу через зв'язок із Фландрією та Шотландією (Вільгельм I Завойовник – Матільда Фландрійська, Генріх I Боклерк – Матільда Шотландська, Адельгейда Брабантська) [7, с. 47-48], то Плантагенети стали укріплювати свої позиції у Франції (Генріх II – Алієнора Аквітанська, Джон Безземельний – Ізабелла Ангулемська, Генріх III – Елеонора Прованська, Едуард I Довгоногий – Елеонора Кастильська, Маргарита Французька, Едуард II – Ізабелла Французька) [7, с. 51-53]. Шлюб Едуарда I із дочкою французького короля Філіпа III Сміливого (1270-1285) та шлюб Едуарда II із французькою дофінесою Ізабеллою, дочкою короля Філіпа IV Красивого (1285-1314), зробив Плантагенетів початку XIV століття можливими претендентами на французький трон. Але й французькі монархи таким чином отримували право на англійський престол.

Кожен англійський король після вступу у володіння державою був змушений прибувати до Франції, щоб як васал присягнути (здійснити омаж) французькому монарху за Нормандію, Анжу і Аквітанію. Кожен раз коли на престолі опинявся новий король, відносини між Англією та Францією загострювалися, кожен англійський король намагався знайти причини відстрочити васальну присягу або взагалі не здійснювати її. Капетинги вважали Вільгельмів і Плантагенетів своїми васалами, не дивлячись на їх монархічний титул королів Англії. Були спроби французів оволодіти Англією та відібрати у Плантагенетів англійський трон. У 1216 році французький король Філіп II Август (1179-1223) скористався повстанням англійських баронів проти Джона Безземельного і заявив права свого сина, дофіна Людовіка на англійський престол. Похід розпочався вдало, і вже 21 травня 1216 року Людовік вступив у Лондон. Але після смерті Джона Безземельного 19 жовтня 1216 року більшість баронів покинули Людовіка і підтримали кандидатуру малолітнього принца Генріха. Після розгрому французьких рицарів у квітні 1217 року поблизу Лінкольна [4, с. 275], французькі монархи надовго відмовилися від претензій на Англію. Але Філіп II отримав сатисфакцію відібравши у Плантагенетів Нормандію, Анжу і Пуату, повернувши їх до королівського французького домену, а Людовік IX Святий (1226-1270) скоротив англійські володіння в Аквітанії до її південно-західної частини Гасконі (англ. Гієнь).

Хоча на початку XIV століття аквітанські володіння Плантагенетів були вкрай обмежені, однак саме через них розпочалися головні територіальні протиріччя, що призвели до Столітньої війни 1337-1453 років. І головне протиріччя полягало в тому, що герцогом Аквітанії був англійський король, але в Аквітанії королем був король Франції, а не Англії. 1 липня 1324 року паризький парламент конфіскував Гієнь під приводом відмови англійського короля Едуарда II (1307-1327) принести омаж. За посередництва римського папи Іоанна XXII (1316-1334) у 1325 році Гієнь повернули Плантагенетам, та за

новою угодою всіх чиновників і суддів у герцогстві призначав французький король. У відповідь ображений Едуард II відправив у Париж присягати за Аквітанію свого спадкоємця принца Едуарда, що було прямою образою французького монарха. Під час омажу Карлу IV (1323-1328) принц погодився на ще більше скорочення володінь в Аквітанії, аж довузького узбережжя між Байоною та Бордо. Англійський король відмовився визнавати територіальні обмеження, і Карл IV знову конфіскував герцогство.

У 1327 році новий англійський король Едуард III (1327-1377), в минулому принц що приносив омаж, знову отримав герцогство Аквітанія, але тільки після сплати значної контрибуції. Конфлікт тимчасово улігся. Коли на французькому троні опинилася побічна лінія Капетингів у особі Філіпа VI Валуа (1328-1350), і король став вимагати новий омаж у Едуарда III (зміна сеньйора вимагала нової васальної присяги), ситуація знову стала напруженою: Едуард III мав більше прав на французький престол, ніж Філіп VI. Юному англійському королеві, який мав проблеми з бунтівними баронами, війна на континенті була не потрібна. У червні 1329 року Едуард III прибув в місто Ам'єн, де повторив омаж за Аквітанію. Філіп VI підозрював, що хоча Едуард III не висловлював претензій на Францію, але може це зробити у будь-який момент. Було потрібно, щоб Плантагенетна всю Європу заявив про свій васалітет для Валуа. Тому французький король облаштував все так, що на васальній присязі за графства Понтьє і Гасконь були присутні ще три монархи – король Богемії Ян Люксембургський (1310-1346), король Наварри Філіп і король Майорки Яго II (1315-1349) [9, с. 78]. «Ам'єнський омаж» не тільки не примирив Плантагенетів і Валуа, але й ще більше поглибив конфлікт. Під час присяги Едуард III у присутності інших європейських монархів висловив протест через втрачені аквітанські землі. Зміни кордонів в Аквітанії від початку XIV століття відбувалися настільки часто і не картографувалися, що обидва королі не уявляли, хто чим насправді володіє в герцогстві.

Територіальна заплутаність і непорозуміння між монархами були тільки на руку гасконським баронам, які стали залишати в себе королівські податки, посилаючись на юридичну невизначеність ситуації. Бунти васалів примусили французького і англійського монархів шукати порозуміння. У квітні 1331 року, в умовах повної таємниці, Едуард III і Філіп VI зустрілися в м. Пон-Сен-Мексанс, де англійський король приніс безумовний омаж в надії повного повернення втрачених аквітанських земель [6, с. 86]. Однак англійський парламент не визнав законною цю угоду і вимагав від французів більш точного юридичного формулювання договору. Важкі переговори продовжувалися до 1334 року, але зазнали невдачі через «шотландське питання». Едуард III вимагав, щоб французи офіційно відмовилися від підтримки шотландців, з якими англійці були у стані війни. Відмова французів визнати себе учасниками війни призвела до відкликання англійським королем з Парижу архієпископа Кентерберійського (виконував функції лорда-канцлера) Джона Стретфорда, який очолював англійську делегацію на переговорах. Країни опинилися за крок від війни.

До 1334 року англійці окупували Шотландію, і через це погіршили відносини не тільки із Францією, але й з римським папою. Понтифік Бенедикт XII (1334-1342), який підтримував французів (в миру Жак Фурньє, випускник

Паризького університету), не визнав окупацію Шотландії та пригрозив Едуарду III відлученням від церкви. Ситуація для Англії дещо поліпшилася через конфлікт між Бенедиктом XII та Філіпом VI. Французький король готував хрестовий похід проти турків і підготував великий флот у Середземному морі (в основному венеціанські кораблі), але римський папа вирішив особисто очолити військові дії. Ці протиріччя використав Едуард III для пошуку надійних союзників проти Франції. Коли Філіп VI отримав інформацію про такі дії: «...почув король Французький про деякі справи та підступи короля Англії – про те, як він готується до війни з ним і вербує друзів у всій Імперії» [9, с. 109] – перебазував всі готові до хрестового походу кораблі з портів у Марселі, Ег-Морте, Нарьона і Лата в Північне море до східного узбережжя Британії. Існувала реальна загроза французького вторгнення, тому Едуард III оголосив бойову тривогу в Східній Англії, шерифи стали озброювати всіх чоловіків вільних станів у віці від 16 до 60 років.

Дії французького флоту біля узбережжя Шотландії та його допомога шотландцям впевнили Едуарда III у неминучості війни. Тому у вересні 1336 року Нотінгемський парламент (під час війни з Шотландією уряд перебував у Північній Англії) звинуватив Францію у підступних діях в Шотландії та Гієні, і проголосував за субсидії для підготовки війни. Англіїці стали переправляти підкріплення та провіант у свої аквітанські фортеці, розуміючи загрозу французького вторгнення розташували війська та флот на берегах Ла-Маншу. Англійський парламент перемістився у Вестмінстер, ближче до зони вірогідних військових дій. У свою чергу французи розосередили флот у нормандських та фламандських портах та почали концентрацію військ на кордонах Гієні. Майже одночасно обидва монархи висунули юридичні приводи для розриву відносин. Філіп VI оголосив про порушення феодалного обов'язку Едуардом III і 24 травня 1337 року конфіскував аквітанський ф'єф. У цей час французькі війська вже тримали в облозі декілька аквітанських фортець, а флот атакував острів Джерсі та спалив десяток поселень в Південній Англії. У відповідь Едуард III оголосив себе претендентом на французький престол, офіційно не оголошуючи себе королем Франції, оскільки вважав такий титул своїм за правом народження. Як представник прямої лінії династії Капетингів (онук Філіпа IV Красивого), віднині він звертався в офіційних документах до Філіпа VI Валуа, представника побічної лінії династії Капетингів: «Філіп, що іменує себе королем Франції» [6, с. 95-96].

Офіційно війна розпочалася із виклику Едуарда III Філіпу VI, який привіз у Париж єпископ Лінкольнський Генрі Бергерш. 1 листопада 1337 року у День Всіх Святих клірик-секретар французького короля оголосив текст у присутності головних осіб Франції. Жан Фруассар у своїй «Хроніці» приводить текст виклику, що розпочав більш ніж столітню війну між Плантагенетами та Валуа, між Англією та Францією: «Ми, Едуард, Божою милістю король Англії та Ірландії, Філіпу де Валуа пишемо. Після смерті нашого дорогого дядька, монсеньйора Карла, короля Франції, у нас було набагато більше родинних прав на землі і корону Франції, ніж у вас. Однак ви привласнили наш спадок і бажаєте його утримувати силою, наперекір нашій волі. Ми вам на це неодноразово вказували... Однак ви не бажали прислуховуватися до наших

аргументів і вимог, але продовжуєте притримуватися своєї власної думки, заснованої на неправді. Тому ми вас повідомляємо, що наш французький спадок будемо вимагати за допомогою сили – нашої та наших прибічників. Починаючи з цього дня, ми з нашими прибічниками оголошуємо війну вам і вашим прибічникам і відрікаємося від фуа і омажу, які без причини вам принесли, і ввіряємо землю Понтъє разом з іншими нашими спадковими володіннями під охорону Божу, а не під вашу, оскільки ворогом і супротивником вас тепер вважаємо. Продиктовано в нашому Вестмінстерському палаці в присутності нашої загальної ради, у дев'ятнадцятий день місяця жовтня» [9, с. 129-130].

Аналізуючи всі причини конфлікту між Англією та Францією слід відзначити, що головною причиною Столітньої війни стали династичні протиріччя. Не применшуючи економічні причини такі, як зацікавленість фландрійських міських цехів у англійській сировині та вигода продажу вина в Англію для акітанських феодалів – основний конфлікт походив із взаємних претензій Плантагенетів до Капетингів-Валуа. Без сумніву, в умовах ще несформованих національних держав, це була міждинастична війна, а не війна французів і англійців.

Джерела та література

1. Брайант А. Эпоха рыцарства в истории Англии / Артур Брайант. – СПб: Евразия, 2001. – 370 с.
2. Грин Д.Р. История Англии и английского народа / Джон Ричард Грин. – М.: Кучково поле, 2015. – 888 с.
3. Калмыкова Е.В. Образы войны в исторических представлениях англичан позднего Средневековья / Елена Викторовна Калмыкова. – М.: Квадрига, 2010. – 664 с.
4. Мартен Э., Менан Ф., Мердриньяк Б., Шовен М. Капетинги. История династии (987-1328) / Эвре Мартен, Франсуа Менан, Бернар Мердиньяк, Моник Шовен. – СПб: ЕВРАЗИЯ, 2017. – 688 с.
5. Озимчук О. Ранок Середньовіччя. Історія Західної Європи V-XI століття в термінах, іменах та назвах: Навчальний посібник / Олег Озимчук. – Рівне: О. Зень, 2019. – 383 с.
6. Перруа Э. Столетняя война / Эдуард Перруа. – СПб: «Евразия», 2002. – 480 с.
7. Семенов И.С. Европейские династии. Полный генеалогический справочник / Науч. ред. Е.И. Карева, О.Н. Наумов. – М.: ООО «Издательство «Энциклопедия»»; ООО «Издательский дом ИНФРА-М», 2006. – 1104 с.
8. Устинов В. Столетняя война и Война Роз / Вадим Устинов. – М.: АСТ: Астрель; Хранитель, 2007. – 637 с.
9. Фруассар Ж. Хроники. 1325-1340 / Жан Фруассар. – СПб: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2009. – 655 с.
10. Хроники и документы времен Столетней войны / Пер., сост., предисл., прим., указат., генеал. табл., карты М.В. Аникиева; Под ред. Ю.П. Малинина. – СПб: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2005. – 425 с.

ЗМІСТ

ВШАНОВУЮЧИ ЮВІЛЯРА

Валерій Смолій

Слово про ювіляра.....4

Олександр Завальнюк

Alma mater Руслана Постоловського у 1960-1970-х рр.
(До історії Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту)8

Роман Михальчук

Професор Руслан Постоловський – науковець та управлінець
(До 70-річчя заслуженого діяча науки і техніки України).....20

РОЗДІЛ 1. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

Олег Озимчук

Причини конфронтації Англії та Франції в XII – на початку XIV століть32

Юрій Терешко, Оксана Левак

Початок правління прем'єр-міністра Джуліо Мазаріні – «тіні Рішельє»
і зовнішня політика Франції у Західній Європі в період тридцятилітньої
війни (1643-1647 рр.).....38

Наталія Плюта

Демографічні, економічні та політичні фактори розвитку колоніальної
ідеї у Франції в новий час48

Катерина Шевчук

Трансформаційні процеси в естетиці на початку – в першій половині
XX ст.56

Ігор Десятничук

Чехи та чеські землі у фокусі прагнень чеських німців у роки
Першої світової війни65

Світлана Шульга

Волинські чехи у зовнішній політиці міжвоєнної Чехословаччини.....73

Степан Синяк

Польська державна політика у сфері військово-фізичної підготовки.....82

Андрій Слесаренко

Друга світова війна та Голокост у кінофільмах чеських режисерів
Збинеска Бриниха та Юрая Герца.....91

Ігор Філіпчук

Інтелектуальна підготовка демократичного руху в Чехословаччині
1967-1968 рр.: суспільно-історичні обставини 99

Тетяна Опанасюк

Становлення і діяльність опозиційно-радикальних течій в СРСР
у 1987-1989 рр. 109

Інна Мартинчук

Особливості внутрішньопарламентської боротьби в Словацькій
республіці в 1993-1998 рр. 118

Тетяна Шамсутдинова-Лебедюк

Особливості сучасних взаємовідносин чоловіка й жінки у ісламі 128

РОЗДІЛ 2. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Андрій Блануца

Земельні надання на умовах земської служби як елемент станової
культури у Великому Князівстві Литовському (Друга половина XV –
середина XVI ст.) 138

Андрій Гурбик

Концепти «Звичай» і «Право» в звичаєво-правовій культурі
українських земель XVI – XVII ст. 145

Богдан Прищепя

Планування та забудова замку князів Острозьких у Старокостянтинові 159

Галина Панишко

До питання політичних аспектів українсько-польських:
від Люблінської унії до Люблінського трикутника 169

Олена Прищепя

Освітні практики Речі Посполитої на Правобережній Україні
(1773–1793 рр.) 177

Микола Кучерепа

Правовий і майновий статус православної церкви у Польщі
у міжвоєнний період (1918–1939 рр.) 184

Любов Заглинська, Оксана Лукомська

Історичний аспект розвитку економічної освіти в Україні 199

Юрій Крамар

Професійно-технічна освіта на Волині у міжвоєнний період
(1921–1939 рр.) 205

Руслана Давидюк, Віталіна Данильчук

«Рідні хати» як проурядові культурно-освітні осередки Волинського воєводства 213

Юлія Візіїв

Волинський пласт: хронологія розвитку 220

Володимир Баран

Військово-чекістські операції НКВС проти українського підпілля в Західній Україні: 1939–1941 рр. 229

Валентина Доброчинська

Пропагування радянської освіти у періодичних виданнях Волинської та Ровенської областей (1939–1941 рр.) 237

Ірина Рибачок

Богословсько-педагогічна академія УАПЦ в Мюнхені 1946-1952 рр. (До 75-ліття від заснування) 244

Олена Ворон, Оксана Ворон

Релігійна політика на Рівненщині у 50-60-х роках ХХ століття 254

Дмитро Малезжик

Репресивна політика радянської влади проти творчої інтелігенції УРСР (Друга половина 1960-х рр.) 262

Олександр Комарніцький

Рівненський педінститут у роки Горбачовської перебудови 268

Сергій Жилюк, Лариса Паніна, Сергій Шаправський

Державно-церковні відносини на Житомирщині у контексті суспільно-релігійних трансформацій 1989-1991 рр. 277

Руслана Шеретюк

Мистецтво як чинник формування національної ідентичності: український контекст 285

Ірина Панчук

Сучасні протестанти в Україні: особливості ідентифікації 292

РОЗДІЛ 3. ПОЛІТИЧНІ ІДЕЇ ТА ПРОЦЕСИ В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ, МЕТОДОЛОГІЯ, ІСТОРІОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО

Анатолій Філінюк, Олександр Григоренко

Мистецтво Волині ХVI – ХVII ст. у науковій спадщині професора Мечислава Гембаровича 302

Grzegorz Baziur

Świadomość narodowo-państwowa i jej rola w procesie samoidentyfikacji obywatelskiej społeczeństwa ukraińskiego – wybrane problem308

Сергій Троян, Наталія Нечаєва-Юрійчук

Перша світова війна 1914–1918 рр. і маніпуляція свідомістю людини в умовах зародження нової світ-системи331

Максим Гон, Наталія Івчик

Полпотівське «взірцеве суспільство» у дискурсі історії повсякдення341

Оксана Гуменюк

Повсякдення радянської господарської культури: історіографічний аналіз349

Сергій Троян

Постколоніальні студії: західний і український дискурс358

Наталія Кінд-Войтюк

Інноваційні виклики вивчення історії у контексті реалізації завдань нової української школи365

Кароліна Цинк

Охорона довкілля як об'єкт екологічної освіти (соціологічне дослідження позицій українських студентів)372

Тетяна Кузьма

Музей як місце історичної пам'яті: практики Берліну383

Алла Киридон, Віктор Троян

Європейська ідентичність у парадигмальних обрисах космополітичної концепції Ульріха Бека391

Оксана Кундеус

Концептуальні основи європейської інтеграції400

Алла Киридон

Колективна пам'ять як ціннісно-смілова матриця національної ідентичності405

Олег Санжаревський, Наталія Байда, Андрій Стемпіцький

Приватні військові компанії: міжнародний досвід та перспективи для України414

Відомості про авторів.....422

Наукове видання

Слов'янський світ і Україна

Збірник наукових праць на пошану ректора
Рівненського державного гуманітарного університету,
професора Руслана Постолювського

Технічний редактор
О. М. Борилюк-Міськов

Підп. до др. 08.09.2021.

Формат 70x100¹/16.

Папір офсет.

Друк цифр.

Гарнітура Таймс.

Ум. др. арк. 33,6.

Обл. вид. арк. 33,6.

Тираж 100 прим.

Видавець О. Зень
Свідоцтво суб'єкта видавничої
справи РВ № 26 від 6 квітня 2004 р.
пр. Кн. Романа, 9/24, м. Рівне, 33022;
тел.: 068-025-067-4; olegzen@ukr.net

Друкарня: «Формат-А»
вул. Центральна, 58, с. Корнин
Рівненського р-ну Рівненської обл.,
35304, 0362-20-53-37